MIHAI CIMPOI. SPRE UN NOU EMINESCU SAU SPRE ACELAŞI EMINESCU?

Tatiana GÎRLEA

După numeroase demersuri hermeneutice, opera eminesciană domină cultura română de mai bine de un secol, deoarece Eminescu a reuşit să fie, cum a formulat Nicolae Manolescu – „emblematic pentru toate curentele de gândire din secolul nostru". Astăzi, când este editată opera eminesciană, ne punem întrebarea dacă critica literară ne-a dat sau încă nu un Eminescu al timpului nostru.

Cert este că, receptarea critică a lui Eminescu şi a operei poetice evocă două mari momente importante. *Primul* moment constituie articolul lui T.Maiorescu din 1898, ce urmează primei ediții de poezii, în care criticul impune imaginea unui spirit shopenhauerian, a geniului *pur abstra* cotidianului. *Al doilea* moment corespunde publicării poeziilor postume în ediția D.Perspessicius, studiilor lui G.Călinescu şi T.Vianu din anii 1930, urmate de interpretarea lui Ion Negoițescu, tipărită în 1968, prin care se stabilesc valoarea postumelor şi imaginea *poetului nepereche*.

Am putea menționa şi un *al treilea* moment important al receptării operei lui Eminescu, şi anume revitalizarea spiritului critic prin metode şi procedee moderne, precum şi o invitație la relectură, o lectură liberă, gânditoare, profundă, remarcată în studiile cercetătorilor: Edgar Papu, Mihai Cimpoi, Ioana Em. Petrescu ş.a.

Criticul M. Cimpoi i-a consacrat poetului numeroase eseuri, texte care dovedesc o profundă cunoaştere a operei emineciene, exegezele devenind o constantă în activitatea lui Mihai Cimpoi: *Narcis şi Hyperion* (1979, altă ediție – 1985, Chişinău); *Căderea în sus a Luceafărului* (eseuri, 1993, Galați, Porto-Franco); *Spre un nou Eminescu (dialoguri cu eminescologi şi traducători ai operei lui Eminescu",* Chişinău, 1993 (ed. a II-a, Bucureşti, 1995); *Narcis şi Hyperion: Eminescu – Poet al ființei* (Poem critic) (Iaşi: Junimea); *Eminescu – poet al ființei* (referat pentru obținerea titlului de doctor în filologie, 1998); *Plânsul Demiurgului. Noi eseuri despre Eminescu* (Iaşi: Junimea, 1999)*; Eminescu mă topesc în flăcări: Dialoguri cu eminescologi în perspectiva mileniului III* (Chişinău-Bucureşti: Litera-David, 2000). În 2001, este coordonator al editării la Chişinău a operei lui Mihai Eminescu în 8 volume, lucarea apărută recent *Mihai Eminescu – Dicționar enciclopedic* (Chişinău: Gunivas, 2013) ş.a.

Pornind de la premisa filosofului ființei C.Noica, şi anume de la cele două păcate ale noastre față de Eminescu: „Întâi nu-l cunoaştem încă în întregime, apoi nu-l facem cunoscut altora în întregime, aşa cum a fost" [4, 220], în volumul *Spre un nou Eminescu...* , Chişinău, 1993), exegetul M.Cimpoi îşi propune să contureze o imagine nouă a lui Eminescu, impusă atât din interiorul culturii româneşti, cât şi din afara ei, din „orizonturile de aşteptare" ale culturii. În căutarea noilor adevăruri ştiințifice, exegetul utilizează metoda dialogului, a discuției, considerată eficientă în descoperirea unor adevăruri ştiințifice, şi surprinde unele dimensiuni ale poetului şi ale omului eminescian, dialogând cu diferiți specialişti în materie, atât din țară, cât şi de peste hotare. Criticul, într-un mod heideggerian, conturează imaginea omului eminescian „care se impune pe sine în prim-plan în încercarea de a se ridica, hyperionic, deasupra lumii, şi îşi asumă calitatea de stăpân ce domină ridicarea deasupra" [1, p.338], aşa cum menționează însuşi exegetul: „Am mers, deci, spre ceva din ființa eminesciană" [2, p.5].

Critic de formație filosofică, academicianul Mihai Cimpoi realizează dialoguri cu eminescologi importanți din țară şi de peste hotare, cu traducători ai operei eminesciene în diverse limbi, convorbiri pe care le-a adunat în trei volume: *Spre un nou Eminescu (dialoguri cu eminescologi şi traducători ai operei lui Eminescu, Chişinău, 1993* (ed. a II-a, Bucureşti, 1995) şi două ediții: *Eminescu mă topesc în flăcări: Dialoguri cu eminescologi în perspectiva Mileniului III* (Chişinău-Bucureşti: Litera-David, 1999, 2000). În ambele țări româneşti, dar mai ales în Basarabia, cunoaşterea întregului Eminescu nu a fost cu putință, la început din cauza neînțelegerii, părtinirilor şi prejudecăților conjuncturale, apoi needitarea postumelor, ceea ce a făcut imposibilă identificarea *Adevăratului Eminescu* cu *Întregul Eminescu*. Imaginea unui „om complet" a fost prejuduciată şi de interpretările

formaliste şi sociovulgare care au urmărit desprinderea unor fațete din întreg, ştirbind astfel imaginea organică a personalității sale. Perspectiva exegetică înoitoare asupra lui Eminescu „a venit adesea din afară", susține autorul, aducând în prefața studiului *Spre un nou Eminescu...* numele celor care au proiectat imaginea spirituală a poetului dincolo de hotarele țării: francezul Alain Guillermou, italianca Rosa del Conte, românca Svetlana Paleologu-Matta. Exegezele acestora, ca şi cele propuse de eminescologii români Constantin Noica, Edgar Papu, George Munteanu, Ioana Em. Petrescu, Theodor Codreanu, Eugen Todoran, Zoe Dumitrescu-Buşuleanga, Eugen Simion, Dan C. Mihăilescu, Constantin Ciopraga, Victor Crăciun, Alexandru Zub, Marin Mincu, Adrian Marino ş.a., impun cu toată evidența imaginea unui *Mare Poet al Ființei*. Această perspectivă nouă asupra lui Eminescu focalizează şi dialogurile care se preocupă de felul în care Eminescu este receptat în „orizontul de aşteptare" din țările unde este tradus: francez, maghiar, anglo-saxon, turc, albanez, belgian, ucrainean, bulgar, rus, nipon, spaniol, slovac, punându-l pe poet „sub semnul confluenței rodnice a gândirii europene cu mentalitatea orientală" [2, p. 6]. Pe de altă parte, criticul opinează că: „Un nou Eminescu este de neconceput fără desluşirea intimă a unui *homo eminescianus* complex, ros de contradicții şi aporii, însetat de Absolut şi formele perfecte" [2, p.6], dar şi „ copleşit de devenire şi existența lucrurilor" [2, p.6].

Una din preocupările de bază ale criticului Mihai Cimpoi este cercetarea operei lui Eminescu, văzut „global" în adâncime, ca „Poet al ființei". Astfel, cel mai bun omagiu pe care l-a putut aduce criticul poetului a fost să-i citească opera, care continuă şi astăzi, aşa cum menționează însuşi criticul într-un interviu, să citească în orele matinale opera eminesciană.

Exegetul ne propune o înțelegere şi o interpretare din interior a poetului, iar în urma dezvăluirii simbolurilor frecvente şi definitorii în operele lui – o evaluare din interior a poeziei şi prozei eminesciene.

Astfel, eminescologul M. Cimpoi preferă prin detaşare, visare, narcisism să ne prezinte dintr-o perspectivă exegetică, modernă, opera poetică şi personalitatea lui Eminescu. Or, Mihai Cimpoi răspunde la una din cerințele lui C. Noica, şi anume de a reface „întreaga experiență a lui Eminescu, o experiență care a fost deopotrivă una *a cuvântului*, din toate limbile mari, ca şi una a cuvântului din limba noastră; una *a gândului* din mai toate filozofiile; una *a fanteziei* din mai toate lumile..." [4, p.139]. Eminescu prin personalitatea şi opera sa poetică este văzut de criticul M. Cimpoi „global", ca un „Poet al ființei", un „homo eminescianus". Exegetul îşi impune caracterul original de analiză prin însuşi unghiul nou al abordării: „Eminescu, poet rostitor (esențial) de Ființă. El este conceput prin complexitatea personalității, nu prin una din dimensiunile reprezentative, prin unitatea integratoare, substanțială,

holografică, nu prin părți aparte" [3, 4]. În acest sens, Mihai Cimpoi nu particularizează ca fiind „Poet social", „poet-al iubirii", „poet pesimist". Un semn distinctiv al modernității de analiză este identificat în intertextualitatea ce se nutreşte în inconştient, din nonintenționalitate. În cercetările sale, criticul se bazează pe stadiul avansat, modern al eminescologiei şi pe utilizarea creatoare, în formule sintetice, a perspectivelor propuse de studiul sistemic, structural, semiotic, textualist şi deconstructivist.

Remarcăm faptul că receptarea critică a poetului s-a împrospătat. Studiile „despre Eminescu" nu se limitează doar la operă, biografie, ci se referă la poetică, istoria literară, stilistică etc. Eugen Simion îndeamnă criticii literari, după ce recitesc poemele şi prozele lui Eminescu, să răspundă la întrebarea *Ce ne place şi ce nu ne mai place, azi, din Eminescu, şi, mai ales, de ce?"* [7, p.64], oferind noi sinteze, în funcție de sensibilitatea estetică a timpului nostru.

Referințe:

1. CIMPOI, M. *Mihai Eminescu – dicționar enciclopedic*. Chişinău: Gunivas, 2013.
2. CIMPOI, M. *Spre un nou Eminescu*. Bucureşti: Editura Eminescu, 1995.
3. CIMPOI, M. Chişinău, *Eminescu, poet al ființei.* Referat pentru obținerea titlului ştiințific de doctor în filologie, 1998.
4. IORGA, N. *Eminescu*. Iaşi: Junimea, 1981.
5. NOICA, C. *Introducere la miracolul Eminescian*. Bucureşti: Humanitas, 1992.
6. ȚAPOC, V. *Cercetarea ştiințifică*. Chişinău: Arc, 2008.
7. *Vertical într-o lume agitată: Eugen SIMION şi Basarabia: Eseuri, cronici, interviuri*. Chişinău: CEP USM, 2005.